

РОЗВИТОК САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

В статті аналізується сучасний стан санаторно-курортної справи в Україні. Визначені основні недоліки в організації й управлінні та обґрунтована необхідність формування державної стратегії розвитку курортно-рекреаційного господарства України.

В статье анализируется современное состояние санаторно-курортного дела в Украине. Определены основные недостатки в организации и управлении и обоснована необходимость формирования государственной стратегии развития курортно-рекреационного хозяйства Украины.

The article analyzes the current state of sanatorium and resort business in Ukraine. The basic flaws in organization and management and the necessity of the state strategy of development of resort and recreational facilities in Ukraine.

Ключові слова: санаторно-курортна справа, бальнеологічні запаси, державна стратегія розвитку.

У зв'язку з погіршенням екологічних умов проживання частими стресовими ситуаціями та й просто старінням організму все більше людей потребує лікування (часто профілактичного) в санаторно-курортних закладах. Проте, як показує досвід, в більшості низька платоспроможність вітчизняних громадян та часто завищені ціни на комплексний продукт (процедури оздоровлення, проживання, харчування) в санаторно-курортних закладах не сприяють потужному розвитку ані самих закладів, ані залученню відпочиваючих.

Платоспроможні вітчизняні громадяни надають перевагу відпочинку й оздоровленню в курортних закладах закордонних країн, які по забезпеченню бальнеологічними ресурсами не поступаються вітчизняним ресурсам, проте вітчизняні заклади поступаються закордонним аналогам в плані комфортабельності перебування, рівню обслуговування та іншими чинникам, що впливають на якість послуг.

На сьогоднішній день деякі вітчизняні курорти комерціалізувалися, однак якість послуг таких закладів сильно відстає від європейських, при цьому ціни є завищеними.

Вагомим внеском у дослідження концептуальних засад розвитку санаторно-курортної справи є праці таких відомих науковців: В.С.Кравців, М.І.Крупки, Ф.Ф.Мазур, С.В.Онишко, В.Г.Поплавського, І.В.Свиди, В.І.Стафійчук, Т.І.Ткаченко, Л.М.Шульгіної.

Оскільки активізація й збільшення обсягів кількості внутрішніх відпочиваючих та експорту послуг курортного господарства є важливим фактором розвитку туризму та фактором сприяння фінансових надходжень, відомості на ринку туристичних послуг, то необхідні ґрунтовні наукові розробки в даній сфері.

Метою статті є проаналізувати сучасний стан санаторно-курортної справи в Україні.

Виходячи з мети роботи, визначені наступні завдання: відзначити

перспективність розвитку санаторно-курортної справи в Україні; проаналізувати показники діяльності санаторно-курортних та оздоровчих закладів України; запропонувати заходи щодо покращення діяльності в галузі.

Санаторно-курортна справа в Україні є одним з найдавніших видів рекреації. Вітчизняні кліматичні курорти добре відомі й користувалися попитом, починаючи з XIX ст., однак найбільшого розвитку зазнали в XX ст.

В сучасних умовах ринкового господарювання в санаторно-курортній справі України відбуваються структурні зміни, пов'язані, в першу чергу, з організаційно-управлінськими аспектами, а саме: зростає комерціалізація послуг даної сфери, збільшується кількість приватних (або колективної форми власності) закладів, збільшується кількість пропозицій санаторно-курортного відпочинку.

Сприятливі кліматичні умови для сезонних видів відпочинку зберігаються в Україні протягом 10-11 місяців, що дозволяє говорити про можливості практично цілорічного функціонування закладів. Найбільш сприятливі кліматичні умови в гірських районах України: Карпатах та Кримських горах. При чому в Карпатах найбільш доцільно розвивати зимовий відпочинок, в горах Криму – літній, в Закарпатській області – круглолітній.

Послуги санаторно-курортних закладів в 2010 р. становили 45% від загального обсягу діяльності туристичної галузі України [1].

На сьогодні в Україні існує розвинена мережа санаторно-курортних та оздоровчих закладів, яка нараховує більше 3 тис. суб'єктів, однак за даними Держслужби статистики [1], в країні зменшується кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів.

За період з 1.10.2009 р. по 30.10.2010 р. в Україні зменшилася кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням на 3 заклади й становить 510 закладів даного типу, однак кількість ліжок при цьому залишилася сталою – 141 тис.; кількість санаторіїв-профілакторіїв зменшилося на 18 і становить 234 заклади, кількість ліжок у них – 19 тис. (21 тис. роком раніше); кількість будинків й пансіонатів відпочинку зменшилося на 6 й становить 290, кількість ліжок в них зменшилася на 2 тис. й становить 60 тис.; кількість баз та ін. закладів відпочинку за вказаний період збільшилася на 13 і становить 1 тис. 920 закладів даного типу, кількість ліжок збільшилася на 1 тис й становить 217 тис.; кількість дитячих оздоровчих таборів зменшилася на 37 і становить 17342, кількість ліжок зменшилася на 2 тис. і становить 196 тис. [1]. Причини скорочення закладів даної сфери полягають, перш за все, в організаційних недоліках управління, моральній і фізичній зношеності матеріально-технічної бази, недостатності фінансування, низькій конкурентоспроможності госпрозрахункових підприємств, тому більш ніж половина санаторно-курортних закладів України є збитковими (рис. 1, рис. 2, рис. 3, рис. 4, рис. 5).

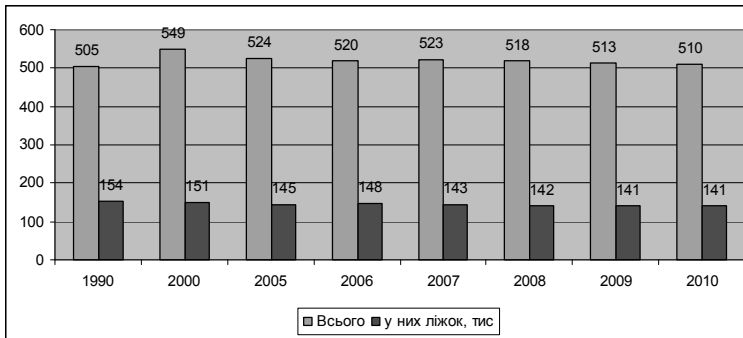

Рис. 1. Санаторії та пансіонати з лікуванням

Для споживачів санаторно-курортного продукту найбільш стримуючим фактором є завищені ціни. Можливо зростання вартості санаторно-курортних путівок є вимогами часу, однак мала б покращуватися і якість надання послуг в таких закладах. Поки що підвищення цін призводить до зменшення завантаженості санаторіїв (в середньому 18-20% на рік), але в більшості не впливає на покращення матеріально-технічної бази або удосконалення якості надання послуг.

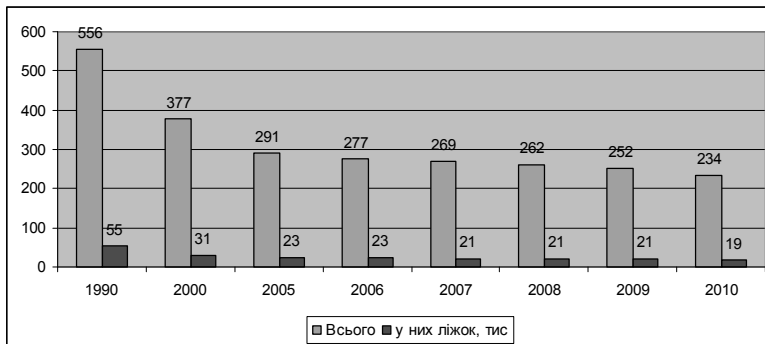

Рис. 2. Санаторії-профілакторії

На думку автора, враховуючи ситуацію, що склалася, збільшення кількості захворювань серед населення, неспроможність більшості вітчизняних санаторно-курортних закладів забезпечити належну якість оздоровчих процедур та проживання, доцільно сприяти розвитку не великих приватних оздоровчо-курортних закладів. В подальшому можливе розширення діяльності таких закладів й формування національних (регіональних) мереж даної сфери.

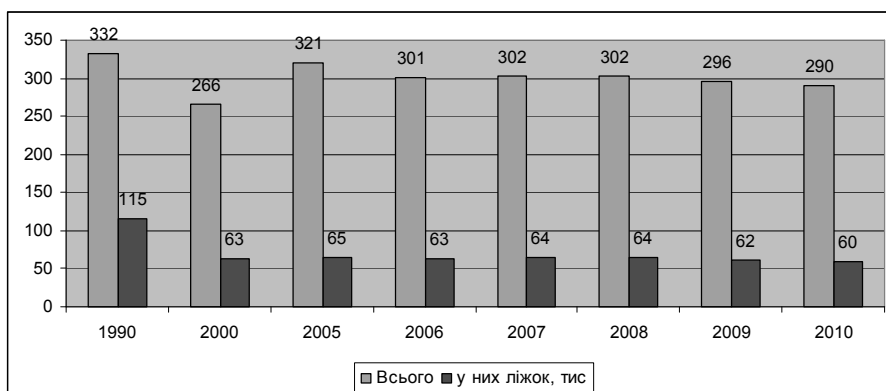

Рис. 3. Будинки і пансіонати відпочинку

Україна має потужні бальнеологічні запаси, одні з найбільших в Європі, серед яких найбільш цінними є мінеральні води й лікувальні грязі різних типів. Проте земля з такими цінними ресурсами належним чином не оберігається, в результаті чого часто спостерігається приватизація рекреаційних територій, їх нецільове використання. З метою запобігання таких негативних тенденцій має бути розроблена комплексна державна програма розвитку санаторно-курортної справи та рекреаційних територій.

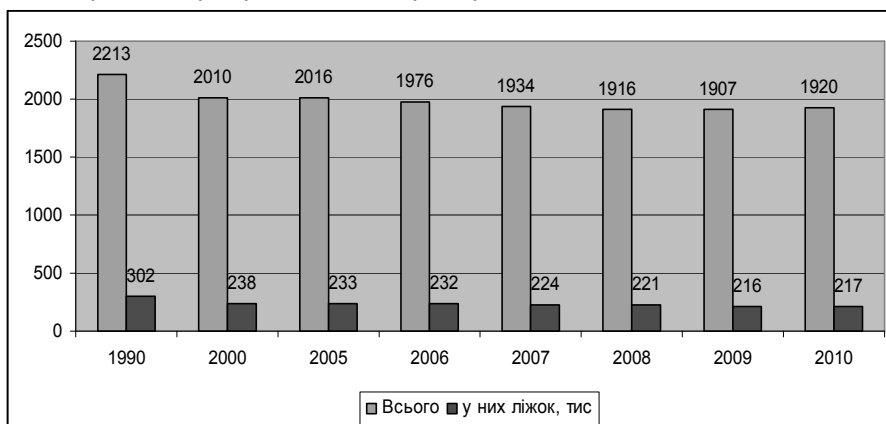

Рис. 4. Базис та інші заклади відпочинку

Формування державної стратегії розвитку курортно-рекреаційного господарства України є актуальною проблемою в зв'язку з наступними чинниками:

- 1) необхідністю масового оздоровлення населення країни;
- 2) забезпечення конструктивної взаємодії органів державної влади України та її суб'єктів щодо комплексного раціонального використання природно-рекреаційних ресурсів та його збереження;
- 3) курортно-рекреаційні комплекси України мають велике національне та міжнародне значення: сприяння соціально-економічному прогресу та

пришвидшення інтеграції України у світову економічну систему.

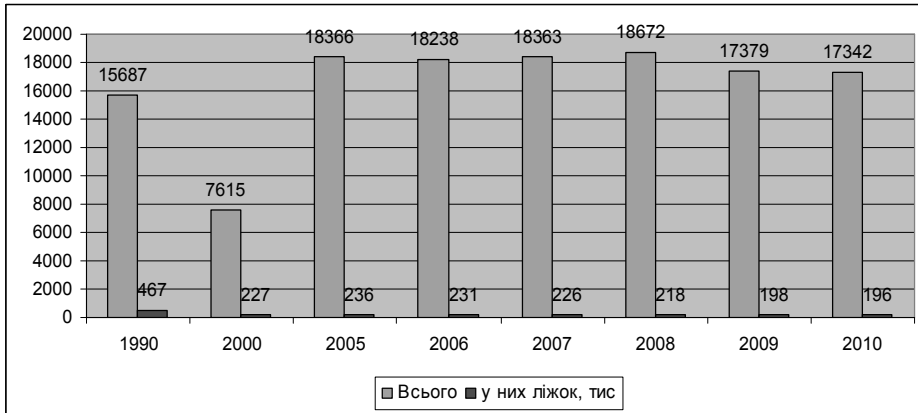

Рис. 5. Дитячі оздоровчі табори

Заходи щодо покращення діяльності санаторно-курортних закладів повинні передбачати удосконалення фінансово-економічних механізмів підтримки; відтворення та раціональне використання природно-рекреаційних ресурсів; можливе проведення роздержавлення та приватизації санаторно-курортних закладів; сприяння залученню інвестицій в розвиток відповідної інфраструктури; вихід на міжнародні ринки.

Україна володіє найрізноманітнішими природно-рекреаційними ресурсами, на базі яких функціонують санаторно-курортні заклади. Проте функціонування даних закладів не можна назвати ефективним через низку причин, що роблять галузь не конкурентоспроможною. Тому на сьогодні існує об'єктивна необхідність у зміні пріоритетів управління та приведення галузі до європейських стандартів, що не може обійтися без участі держави.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Кравців В.С. Рекреаційна політика в Карпатському регіоні: принципи формування, шляхи реалізації / В.С.Кравців. – Чернівці: Прут, 2007. – 71 с.
3. Ткаченко Л.В. Маркетинг послуг: Підручник / Л.В.Ткаченко. — Дніпропетровськ: ДУЕП, 2002. — 192 с.